

Till
Socialtjänstnämnden

Förslag till organisation för ungdomstjänst i Stockholms stad

(1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden beslutar att

1. Hemställa hos kommunstyrelsen att fastställa att stadens arbete med påföljden ungdomstjänst skall samordnas i enlighet med förslaget i detta tjänsteutlåtande.
2. Uppdra åt Precens att följa utvecklingen av stadens arbete med ungdomstjänst, samt anordna utbildningar för kompetensutveckling i arbetet med unga lagöverträdare.
3. Överlämna ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Dag Helin

/Peter Carlsten

Sammanfattning

Från den 1 januari 2007 kommer ett antal ändringar i påföljdssystemet för unga lagöverträdare att träda i kraft. Den viktigaste ändringen är att påföljden ungdomstjänst blir en fristående påföljd för lagöverträdare under 21 år och att den blir en obligatorisk uppgift för kommunerna att administrera. Ungdomstjänsten kommer att få en viktig roll i det nya påföljdssystemet och för samhällets ingripanden mot unga lagöverträdare. Ungdomstjänsten kommer bland annat att ersätta en stor del av tidigare domar om överlämnande till vård inom socialtjänsten samt böter. Ungdomstjänsten har redan tidigare ingått i påföljdssystemet som en tilläggssanktion till överlämnandepåföljden men har använts relativt sparsamt av domstolarna, bland annat beroende på att en stor del av landets kommuner inte har förmått att erbjuda ungdomstjänst.

Inte heller i Stockholms stad har stadsdelsförvaltningarnas inrättande av ungdomstjänst varit oproblematisk. I dag kan samtliga stadsdelsförvaltningar erbjuda ungdomstjänst, men skillnaderna både beträffande antalet domar och rutinerna i att arbeta med insatsen är stora. Hög personalomsättning, organisatoriska förändringar och svårigheten att hitta lämpliga praktikplatser har varit de vanligaste hindren för att komma i gång med ungdomstjänst.

Med den nya lagstiftningen beräknas antalet domar till ungdomstjänst bli stort. I Stockholms stad uppskattas 150-200 ungdomar bli dömda per år. Det är sannolikt att de arbetsplatser som stadsdelsförvaltningarna i dag förfogar över inte kommer att räcka till. Det är även uppenbart att det behövs åtgärder för att utveckla kvalitén för de erbjudna arbetsplatserna och de påverkansprogram som används.

I syfte att säkerställa Stockholms stads beredskap att bemöta de nya kraven för arbetet med ungdomstjänst beträffande kvalitet, kontinuitet, likställighet i staden samt möjlighet till uppföljning föreslår förvaltningen att arbetet med påföljden samordnas genom BAS-verksamheten vid Stockholm HVB, barn och ungdom. BAS har långårig erfarenhet av att erbjuda handledarstödda praktikplatser till ungdomar samt av att arbeta med påverkansprogram. Finansieringen av samordningen torde vara möjlig genom de statliga bidrag som är avsedda till kommunernas arbete med ungdomstjänst. Medel bör därför särskilt avdelas i stadens budget med cirka tre miljoner kronor.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom Preventionscentrum Stockholm – Precens i samarbete med Staben för utredning och projekt samt Stockholm HVB, barn och ungdom. Samråd har genomförts med representanter från flertalet stadsdelsförvaltningar.

Bakgrund

Den 30 maj 2006 beslutade riksdagen om ändringar i reglerna om ingripanden mot och behandling av unga lagöverträdare enligt regeringspropositionen ”Ingripanden mot unga lagöverträdare”. Ändringarna kommer att träda i kraft den 1 januari 2007. Sammantaget kommer dessa lagändringar innebära att nya krav ställs på socialtjänstens arbete med de ungdomar som i en domstol har dömts för brott. Vid socialtjänstnämndens sammanträde 2006-06-13 gavs förvaltningen i uppdrag att utreda vad dessa ändringar, framför allt påföljden ungdomstjänst kommer att betyda för Stockholms stad.

Lagändringens huvudsakliga innehåll är följande:

- Påföljden *överlämnande till vård inom socialtjänsten* byter beteckning till *ungdomsvård* och får en avgränsning genom att den unge, för att överlämnas till vård, skall ha *ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd*. Syftet med ändringen är att fokusera insatser på den grupp unga som har ett reellt behov av vård och andra insatser. I flertalet av de fall då den unge döms till ungdomsvård upprättas ett *ungdomskontrakt* i vilket anges de insatser som planerats av socialnämnden i samråd med den unge.

- *Ungdomstjänst* införs som en självständig påföljd för lagöverträdare under 21 år. Ungdomstjänst skall få en betydligt mer vidsträckt användning än tidigare och skall utgöra alternativ till såväl bötesstraff och ungdomsvård som kortare frihetsberövanden. Ungdomstjänst kan kombineras med ungdomsvård. Ungdomstjänst blir obligatorisk för kommunerna att administrera.
- *Varning*. Om den unge i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne skall åklagaren få besluta att den unge kan meddelas varning.
- Socialtjänstens insats ”kontaktperson” vidareutvecklas. En *särskilt kvalificerad kontaktperson* skall kunna tillsättas om den unge är i behov av särskild stöd och vägledning.
- *Medling* skall finnas tillgänglig i hela landet. Kommunerna åläggs att sörja för att medling med anledning av brott kan erbjudas i fall där gärningsmannen är under 21 år. Bestämmelserna om medling kommer dock att gälla först från den 1 januari 2008.

Reformen är en vidareutveckling av reformen år 1999. Det övergripande syftet är att utveckla påföljdssystemet för unga lagöverträdare så att det tydligare än i dag inriktas på att motverka fortsatt kriminalitet. Som tidigare är strävan att påföljderna för unga skall ta i beaktande principerna om förutsebarhet, proportionalitet och konsekvens samtidigt som de anpassas till den unges behov samt är tydliga och pedagogiska. Påföljdssystemet bygger även i fortsättningen på principen att barn och ungdomar som begått brott i första hand skall bli föremål för insatser inom socialtjänsten. Barnperspektivet har varit en av reformens allmänna utgångspunkter.

Påföljden ungdomstjänst - nuläge

Ungdomstjänst infördes för första gången i påföljdssystemet för unga lagöverträdare i samband med reformen år 1999. Då hade den dock endast status som en tilläggsanktion till påföljden överlämnande till vård inom socialtjänsten. Innehållet i ungdomstjänst definierades som ”oavlönat arbete eller annan särskild anordnad verksamhet”, i lägst 20 högst 100 timmar. Målgruppen var ungdomar 15 till 17 år. Påföljden samhällstjänst inom kriminalvården var förebilden till ungdomstjänsten förutom att ansvaret att administrera den förlades till kommunerna. Införandet av påföljden år 1999 innehöll dock inte någon formell skyldighet för kommunerna att tillhandahålla ungdomstjänst med resultat att bara drygt hälften av landets kommuner har skaffat sig beredskap att verkställa påföljden (Brottsförebyggande rådet, 2002). Följaktligen har påföljden sedan starten använts relativt sparsamt av domstolarna. Årligen har endast cirka 500 ungdomar i hela landet dömts till ungdomstjänst, vilket utgör knappt 20 procent av alla dem som har dömts till vård inom socialtjänsten.

När ungdomstjänsten infördes var situationen i Stockholms stad likartad. Enligt Stockholms stads riktlinjer skall varje stadsdelsförvaltning ansvara för ungdomstjänsten men de första åren hade endast ett fåtal stadsdelsförvaltningar beredskap att erbjuda insatsen. Enligt beslut i socialtjänstnämnden i januari år 2000 fick därför förvaltningen i uppdrag att följa upp stadsdelsförvaltningarnas arbete med ungdomstjänst. Preventionscentrum Stockholm har haft uppdraget att på olika sätt stimulera stadsdelsförvaltningar till att arbeta med

ungdomstjänst, bland annat genom nätverksträffar och utbildningsinslag. Våren 2002 beslutade socialtjänstnämnden att inom Precens inrätta en halvtids projektanställning för att erbjuda stadsdelsförvaltningar praktisk hjälp med att bygga upp ungdomstjänst i Stockholms stad. Projektet inleddes i september 2002 och avslutades i september 2003. Syftet med projektet "Samordning av stadens ungdomstjänst" var bl.a. att åstadkomma likställighet i staden, så att situationer där ungdomar blir dömda till olika påföljder beroende på vilken stadsdel de bor i skulle kunna undvikas. Inom projektets ramar togs fram ett stort antal arbetsplatser inom olika verksamhetsområden och i olika delar av Stockholms stad, initierades lokalt samverkan mellan stadsdelsförvaltningar samt anordnades utbildningar för socialtjänstens personal. Projektet resulterade i att antalet ungdomar som blev dömda till ungdomstjänst i Stockholm ökade kraftigt.

På senare år, efter att projektet avslutades har ca 50-70 stockholmsungdomar årligen dömts till ungdomstjänst. Flera av stadsdelsförvaltningarna har fortsatt att aktivt utveckla sitt arbete och sina rutiner med ungdomstjänsten bland annat genom att själva ta fram nya arbetsplatser inom det egna stadsdelsområdet; andra har varit mindre aktiva och endast anlitat de arbetsplatser som togs fram i samband med projektet. Skillnaderna mellan stadsdelsförvaltningarna när det gäller antalet dömda ungdomar har varit stora, men hittills har varje stadsdelsförvaltning haft åtminstone en dömd ungdom.

Trots svårigheten med att hitta lämpliga arbetsplatser har samtliga hittills dömda ungdomar i Stockholm kunnat placeras. Någon systematisk uppföljning av placeringarna har inte gjorts men enligt signaler från handläggande socialsekreterare vid stadsdelsförvaltningarna har ungdomarna med några undantag fullföljt sina timmar utan anmärkningar. Ungdomarna själva, deras föräldrar och arbetsplatserna har till största del varit nöjda samt ansett att tjänstgöringen har varit lyckad.

Precens har fortsatt med att regelbundet anordna nätverksträffar och att genomföra utbildningsinsatser om ungdomstjänst. Andra områden som har belysts i samband med utbildningarna har varit åklagaryttranden, vårdplan och påverkansprogram. Ungdomsåklagarna har medverkat vid utbildningarna.

De huvudsakliga hindren med att bygga upp ungdomstjänsten i Stockholms stad (under och efter projektiden) är följande:

- Det är svårt att rekrytera arbetsplatser och frivilliga handledare. En av orsakerna är att personalen på många arbetsplatser - bland annat beroende på olika praktiska skäl som personalbrist och hög personalomsättning - inte anser sig ha tid att ta emot ungdomar för ungdomstjänst. De flesta av de dömda ungdomarna går i skola på dagtid varför ungdomstjänsttimmarna måste vara förlagda till kvällar och helger. Många av arbetsplatserna kan dock inte ta emot annat än på dagtid.
- Hög personalomsättning och organisatoriska förändringar vid stadsdelsförvaltningarna har stört kontinuiteten i arbetet. Det har varit svårt att få samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna att fungera i alla områden. Intresset att arbeta med och utveckla insatsen har varit svalt hos några stadsdelsförvaltningar. En förklaring till detta kan vara att ung-

domstjänst har upplevts som ideologiskt främmande för socialtjänsten eftersom den innehåller ett straffvärde. Fortfarande råder det osäkerhet om vad påföljden bör innehålla.

- En mindre del av de placerade ungdomarna har inte fullföljt sin ungdomstjänst vilket socialtjänsten måste rapportera till åklagaren. Orsakerna till avbrotten har varit olika men en av de vanligaste har varit återfall i missbruk.
- En mindre del av de framtagna arbetsplatserna har visat sig vara mindre lämpliga och har inte använts fler gånger. Orsaken har oftast varit att ingen på arbetsplatsen har haft tid att fungera som handledare för den unge och kontrollen har varit bristfällig.

Ungdomstjänst som en fristående påföljd. Utformning och användningsområde

Lagbestämmelsen om ungdomstjänst enligt 32 kap 2 § i brottsbalken, enligt den nya lagstiftningen:

” Den som är under tjugooett år och som begått brott får dömas till ungdomstjänst om den unge samtycker till det och påföljden är lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter. Den som döms till ungdomstjänst skall åläggas att utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet i lägst tjugo och högst ett-hundrafemtio timmar.

Den som är över arton år får dömas till ungdomstjänst endast om det finns särskilda skäl för det.

Rätten får döma till ungdomstjänst om påföljden kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och den unges tidigare brottslighet och det inte finns skäl att döma till ungdomsvård. I valet mellan ungdomstjänst och böter skall ungdomstjänst väljas om den påföljden inte är alltför ingripande.”

Enligt lagpropositionen skall ungdomstjänsten även fortsättningsvis administreras av kommunerna. Som främsta anledning anges att det inom socialtjänsten finns särskild erfarenhet och kunskap i frågor som rör arbetet med barn och ungdomar. Ungdomstjänst som en fristående påföljd beräknas få ett förhållandevis stort användningsområde. Den är tänkt som ett påföljdsalternativ framför allt för ungdomar som begått brott men saknar eller har ett begränsad vårdbehov. De ungdomar som har ett större vårdbehov skall i stället dömas till ungdomsvård. Målet är att den unge genom ungdomstjänst får möjlighet till ökad självkännedom och får kunskap om och erfarenhet av samhällsnyttig verksamhet tillsammans med människor som inte ingår i hans eller hennes vanliga umgänge. Ungdomstjänsten som en fristående påföljd skall ersätta en stor del tidigare domar om överlämnande till vård inom socialtjänsten, bötesstraff högre än 60 dagsböter och även kortare frihetsberövanden (genom slutna ungdomsvård, LSU). Brottsstraffvärdet avgör antalet timmar. När straffvärdet överstiger fängelse i ett år skall ungdomstjänst vanligtvis inte komma i fråga.

Dom till ungdomstjänst förutsätter inte att socialtjänsten föreslår det i ett yttrande. Socialtjänsten skall dock bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst, uträtta en arbetsplan, ordna en lämplig arbetsplats och utse en handledare för den unge. Innehållet i ungdomstjänsten behöver dock inte fastställas förrän efter domen när antalet utdömda timmar är känt. Socialtjänsten skall kontrollera att arbetsplanen följs. Påföljden skall verkställas så snart det kan ske. Som tidigare förutsätter ungdomstjänst samtycke från den

dömde samt att han eller hon bedöms vara lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter.

Ungdomstjänsten skall huvudsakligen bestå av oavlönat arbete men en mindre del av de utdömda timmarna skall bestå av ”annan särskilt anordnad verksamhet”, utbildning eller ett program som ger den unge en möjlighet att reflektera över sin livssituation och diskutera de brott han eller hon har begått. Målet är därmed att ungdomstjänsten får en gränssättande funktion och kan fylla en vägledande roll. För att ungdomstjänsten skall kunna utgöra ett trovärdigt alternativ till andra påföljder är det av största vikt att kraven på påföljdens innehåll och kvalité ställs högt. Arbetsuppgifterna bör vara meningsfulla, det är viktigt att arbetet inte uppfattas enbart som bestraffning.

Lagen ger möjlighet att döma även ungdomar som är 18 år fyllda men under 21 år till ungdomstjänst men endast i fall när det finns särskilda skäl varför antalet ungdomar i denna åldersgrupp som blir dömda till ungdomstjänst beräknas bli begränsat.

Socialstyrelsen ges ett utvidgat uppdrag att ge vägledning till socialtjänsten i kommunerna i vissa handlägningsfrågor när det gäller ungdomstjänst. Detta skall bland annat ske i form av att utfärda föreskrifter och allmänna råd. Målet är att genom en statlig myndighet verka för en större enhetlighet i kommunernas verksamhet när det gäller ingripanden mot unga lagöverträdare.

Regeringspropositionen påpekar att en utvidgad användning av ungdomstjänst som påföljd kommer att innebära utökade kostnader för kommunerna. I syfte att kompensera dessa kostnader kommer kommunerna från och med år 2007 tillföras sammanlagt 30 miljoner kronor i statliga medel per år för att genomföra ungdomstjänsten. Dessa pengar kommer att ingå i de allmänna statsbidragen till kommunerna.

Vad innebär lagändringen för Stockholms stad?

Behov av arbetsplatser, programverksamhet och handledare

Det är sannolikt att antalet domar till ungdomstjänst kommer att öka betydligt efter att lagändringen har trätt i kraft. Ungdomsbrottsutredningens uppskattning är att i hela landet blir årligen cirka 1500 ungdomar dömda till ungdomstjänst. Till detta skall läggas de som kommer att dömas till ungdomsvård i förening med ungdomstjänst. Relaterad till befolkningsunderlaget skulle det betyda cirka 150-200 ungdomar i Stockholms stad, mer än en fördubbling jämfört med idag.

Enligt en kartläggning som gjordes inom Preventionscentrum Stockholm under sommaren 2006 finns det i Stockholm idag cirka 30 olika arbetsplatser som stadsdelsförvaltningarna den senaste tiden har använt för ungdomstjänst, arbetsplatser av vilka de flesta bedöms som lämpliga att användas även i framtiden. Dessa arbetsplatser finns inom kommunens egna verksamheter, hos frivilligorganisationer, trossamfund med flera. Det är dock högst sannolikt att dessa arbetsplatser inte kommer att räcka till när antalet domar ökar.

Den handledare som varje ungdom får på sin praktikplats kommer att spela en viktig roll. Handledarens uppgift är att både stötta den unge och kontrollera att arbetsplanen följs.

Dessa handledare som ställer upp frivilligt och utan ersättning får ett stort ansvar varför det torde vara nödvändigt och rimligt att de vid behov kan erbjudas kvalificerat stöd och egen handledning.

En mindre del av timmarna i en utdömd ungdomstjänst skall bestå av ”annan särskild anordnad verksamhet”. Denna möjlighet har funnits även tidigare, men som i övriga landet har ungdomstjänsten i Stockholm hittills nästan uteslutande bestått av oavlönat arbete. Däremot har det varit vanligt, eftersom ungdomarna även varit dömda till vård inom socialtjänsten, att stadsdelsförvaltningarna för den delen av domen använt olika slags konsekvensprogram (påverkansprogram). Tanken med programmen är att erbjuda den unge kunskap och förståelse för kriminalitetens konsekvenser och därmed minska risken för återfall. Programmen kan ofta användas även för ungdomar som inte är dömda och för ungdomar som är under 15 år. I dag har nästan samtliga stadsdelsdelsförvaltningar någon typ av konsekvensprogram och flera arbetar med att utveckla programmen vidare. Samtidigt råder det en viss osäkerhet och ett stort kunskapsbehov om programmens effekter. För närvarande arbetar Brottsförebyggande rådet med uppdraget att utreda vilka program som används av socialtjänsten i kommunerna och vilken effekt de olika programmen har. Utredningen som kommer att tillföra viktig och nödvändig kunskap inom området beräknas bli färdig till årskiftet 2006/07.

Organisation för ungdomstjänst i Stockholms stad

Under den tid som ungdomstjänst funnits som tilläggsuppföljd har varje stadsdelsförvaltning i Stockholms stad – enligt stadens riktlinjer – haft uppgiften att ansvara för den; att föreslå, genomföra och följa upp ungdomstjänsten. Denna modell har dock visat sig innehålla vissa svagheter. Hos många av stadsdelsförvaltningarna har det – på grund av de hinder som tidigare nämnts – varit svårt att säkerställa kontinuiteten i arbetet med insatsen. Under perioder har detta lett till att några stadsdelsnämnder har anmält till åklagaren att de inte kan erbjuda ungdomstjänst eller att det har tagit orimligt lång tid efter domen innan en ungdom har kunnat börja sin ungdomstjänst. Samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna har varit begränsad.

De flesta stadsdelsförvaltningar har de senaste åren bara haft några få ungdomstjänstdomar per år. En vanlig uppfattning hos många av de socialsekreterare som i dag praktiskt arbetar med insatsen och som deltagit i nätverksträffar är att underlaget inte ens i framtiden kommer att bli så stort i den egna stadsdelen att det skulle vara motiverat med en egen fast verksamhet för påföljden inom varje stadsdelsförvaltning. I stället ses en samordning i staden och möjligheten att vid behov kunna anlita en extern resurs som ett alternativ att föredra.

För att utreda vilka möjligheter som finns för en bättre samordning i staden har man från Precens sida fört diskussioner bland annat med BAS, Bromma arbets- och studiecenter. BAS är en verksamhet inom Stockholm HVB barn och ungdom, med mångårig erfarenhet av att erbjuda handledarstödda praktikplatser till ungdomar samt av att även arbeta med påverkansprogram. Praktikplatserna finns geografiskt spridda i hela staden och inom olika verksamhetsområden, hos offentliga verksamheter, ideella föreningar och privata företag. De påverkansprogram som används är välrenommerade, bland annat ”Nytt vägval” och

”Höjda röster” (för flickor) som BAS har licens för. BAS arbetar på uppdragsbasis och har idag samarbete med de flesta stadsdelsförvaltningar. En av stadsdelsförvaltningarna anlitar BAS redan i dag för att kunna erbjuda ungdomstjänst.

BAS projektplan för ungdomstjänst redovisas i bilagan till detta tjänsteutlåtande. BAS uppfattning är att det inom verksamheten finns både organisationen och kunnande för åta sig uppdraget att samordna ungdomstjänst för stadsdelsförvaltningarna i Stockholm. Det gäller er både att ordna praktikplatser och att stödja och handleda personalen.

För att kunna genomföra uppdraget behöver BAS tillföras utökade resurser, initialt i form av 5 heltids projektanställningar. Dessa anställningar skulle möjliggöra samordningen av insatserna, samarbetet mellan stadsdelsförvaltningarna och praktikplatserna samt kontrollen att handlingsplanerna följs. Organisationsmodellen skulle kunna finansieras inom ramen för de statliga bidrag som är avsedda till ungdomstjänst.

I syfte att förankra ungdomstjänsten och de övriga lagförändringarna i stadsdelsförvaltningarna och i deras arbete med unga lagöverträdare anordnar Preventionscentrum Stockholm tre områdesvisa utbildningsdagar under hösten 2006. Målgruppen för utbildningarna är samtliga socialsekreterare vid stadsdelsförvaltningarna som arbetar med ungdomar. Ungdomsåklagarna i Stockholm kommer att medverka vid utbildningarna.

I dagsläget är det dock viktigt att påpeka att det råder en viss osäkerhet om samtliga stadsdelsförvaltningar är villiga att delta i en samordning genom BAS. I Skärholmen – den största stadsdelsförvaltningen – pågår för närvarande planeringsarbete för att organisera ungdomstjänsten inom en mellanvårdsverksamhet som stadsdelsförvaltningen kommer att starta från år 2007. I skrivande stund finns dock inte något beslut om detta.

Förvaltningens synpunkter

Brottsförebyggande rådet riktar i sin rapport ”Vård av unga lagöverträdare” (Brå-rapport 2005:13) stark kritik mot kommunernas sätt att arbeta med unga lagöverträdare. Bland annat utpekas bristen på bra öppenvårdsalternativ för ungdomar som har begått brott som ett problem. Även rättssystemet har saknat verktyg för en del ungdomar. Av de vanligaste påföljderna har överlämnandepåföljden ofta saknat tillräcklig tydlighet. Bötesstraff som också är en vanlig påföljd saknar helt rehabiliterande inslag.

Förvaltningen anser att ungdomstjänst som en fristående påföljd, genom sin avsevärt större tydlighet, fyller ett tomrum och att den skickligt använt innehåller stora utvecklingsmöjligheter. Därför är det positivt att den i den nya lagstiftningen får en avsevärt större roll i påföljdssystemet och i socialtjänstens arbete med unga lagöverträdare än tidigare. Ett viktigt syfte med påföljden är att förebygga fortsatt kriminalitet.

Allmänna kriterier för det fortsatta arbetet med ungdomstjänst

Lagpropositionen betonar att för att kunna utgöra ett trovärdigt alternativ i påföljdssystemet för unga lagöverträdare är det av avgörande vikt att kommunerna lyckas verkställa den

på ett sådant sätt att de kvalitetskrav som lagen ställer blir uppfyllda. Förvaltningen anser därför att det fortsatta arbetet med ungdomstjänst i Stockholms stad bör vara organiserat enligt följande kriterierna:

- Praktikplatserna måste ha hög kvalitet, finnas tillgängliga i olika delar av staden och inom olika verksamhetsområden så att varje ungdom så långt som det är möjligt kan erbjudas en plats som motsvarar hans eller hennes personliga förutsättningar.
- På varje praktikplats skall finnas en handledare/kontaktperson för den unge. Praktikplatserna måste kunna känna sig trygga med att ha ungdomar placerade hos sig. Därför är det nödvändigt att de själva har möjlighet till kvalificerat stöd och handledning. Det är också viktigt att säkerställa att kommunikationen mellan arbetsplatserna och socialtjänsten fungerar friktionsfritt.
- För den del av domen som avser ”annan särskilt anordnad verksamhet” skall användas program som enligt forskning har visat ha effekt.
- Skyndsam ärendehandläggning så att varje ungdom kan börja sin ungdomstjänst i nära anslutning till domen.
- Det är viktigt att kontinuiteten med att kunna erbjuda ungdomstjänst är säkerställd i alla stadsdelar.
- Likställighet för påföljden i hela staden för att säkerställa likhet inför lagen.
- Systematisk uppföljning för att möjliggöra kontinuerlig metodutveckling.

Organisation för ungdomstjänst i Stockholms stad

Lagpropositionen påpekar att det är såväl tids- som resurskrävande att skaffa ungdomstjänstplatser och att det torde krävas särskild kunskap hos de handläggare inom socialtjänsten som skall hålla i rutinerna kring ungdomstjänsten. Under de senaste åren, när ungdomstjänst har varit en tilläggsuppföljd, har Stockholms stad lyckats relativt bra i sitt arbete med insatsen – särskilt om man jämför med situationen i hela riket. Det har dock varit svårt att säkerställa likhet inför lagen i hela staden eftersom praxisen har varit olika i olika stadsdelsförvaltningar. En del av stadsdelsförvaltningarna har av olika skäl haft svårigheter med att på egen hand komma i gång med ungdomstjänst; hos ännu fler har det på grund av personalomsättning varit vanligt med avbrott i arbetet. Efter lagändringen när antalet domar kommer att öka och kvalitetskraven ställs betydligt högre finns det därför en risk att alla stadsdelsförvaltningar inte kommer att kunna erbjuda ungdomstjänst enligt de i lagen beskrivna riktlinjerna.

Förvaltningen anser att det fortsatta arbetet med påföljden ungdomstjänst bör samordnas genom BAS vid Stockholm HVB, enligt de i bilagan redovisade riktlinjerna. En samordning skulle föra med sig flera fördelar. Framför allt skulle den säkerställa de viktiga principerna om kvalitet, kontinuitet, likställighet och uppföljning i det fortsatta arbetet med ungdomstjänst i hela staden. En samordning skulle bidra till att socialtjänstens resurser i arbete med ungdomar i riskzon skulle kunna utnyttjas på ett effektivt sätt. Resurser skulle kunna

frigöras till andra insatser som regeringspropositionen utpekar som viktiga att utveckla; förebyggande arbete samt till insatser mot yngre, ej straffmyndiga ungdomar som befinner sig i riskmiljöer. Resurser skulle kunna frigöras till att utveckla lokalt samverkan med andra myndigheter såsom polisen och skolan.

Kostnader

Förvaltningen anser att samordningen skall finansieras genom de statliga bidrag som är avsedda till ungdomstjänst och att dessa medel i budgeten skall reserveras till detta ändamål. En preliminär kostnads kalkyl av samordningen finns angiven i bilagan.

Ingripanden mot unga lagöverträdare – fortsatt metodutveckling

Ungdomsbrottsutredningen riktar kritik mot socialtjänstens sätt att fånga upp de ungdomar som visar tecken på att utvecklas ogynnsamt och är på väg att skaffa sig en kriminell karriär. Som en orsak till misslyckanden utpekade att socialtjänsten inte alltid har tillräckliga kunskaper om vilken typ av insatser inom öppenvård som har möjlighet att ge bestående effekt på dessa ungdomar. En annan orsak kan vara att socialtjänstens roll har blivit alltmer komplex. Vården skall både tillgodose den unges behov och passa in i ett straffsystem med krav på proportionalitet och förutsebarhet. Av den anledningen anser förvaltningen att det är viktigt att kontinuerligt och systematiskt fortsätta med utbildningsinsatser som berör metodutveckling i arbete med unga lagöverträdare och att därvid använda forskning som finns inom området. Ett aktuellt exempel som med största sannolikhet förutsätter utökade utbildningsinsatser inom en nära framtid är den nya påföljden ungdomsvård; efter lagändringen ska bara de ungdomar som har ett uttalat vårdbehov dömas till ungdomsvård. Detta ställer ännu högre krav än tidigare på socialtjänstens förmåga att göra korrekta bedömningar om ungdomars eventuella vårdbehov. Samtidigt är det viktigt att de ungdomar som har detta behov inom socialtjänsten blir föremål för insatser som bevisligen förebygger risk för fortsatt kriminalitet.

Bilaga

Projektplan för organisation av ungdomstjänst i Stockholms stad